

De arbocatalogus is een ijsberg

Bij de start van 2009 uitte een meerderheid van de Vaste Kamercommissie Sociale Zekerheid bezorgdheid over hoe weinig afspraken er zijn gemaakt over arbocatalogi. Ook arboprofessionals roeren zich op dit terrein. Zij mopperen over het geringe kwaliteitsgehalte. Is dit alles reden voor ongerustheid? Nee, dat niet. Maar de arbocatalogus is wel een ijsberg. Onder het oppervlak zit veel meer dan we zien. En daar kunnen we ons aardig in verslikken.

Theo-Jan Heesen

Arbocatalogi zijn een jonge loot aan de boom van beleidsinstrumenten, geïntroduceerd met de vernieuwde Arbowet van 1 januari 2007. Centraal in de nieuwe Arbowet is de verantwoordelijkheidsverdeling tussen een publiek en een privaat domein. De overheid is verantwoordelijk voor het publieke domein. Ze beoogt daarbij een helder wettelijk kader met zo min mogelijk regels en zo weinig mogelijk administratieve lasten. De overheid stelt daarvoor doelvoorschriften vast. Dit is het niveau van bescherming dat werkgevers moeten bieden aan hun werknemers zodat zij veilig en gezond kunnen werken. En de bedrijfstakken, lees werkgeversverenigingen en vakbonden, stellen vast hóé dit moet gebeuren. Zij geven invulling aan die doelvoorschriften. De sociale partners kunnen daartoe catalogi vullen met goede praktijken, als vervanger voor gedetailleerde overheidsregels. De branche put hierbij uit eigen kennis en ervaring. Een aantrekkelijk model. De overheid is geen alma mater meer en op deze manier legt ze de verantwoordelijkheid waar die hoort: bij werkgevers en werknemers.

Arboprof buiten spel?

Maar waarom dan gemopper? De arboprofessionals klagen over het geringe kwaliteitsgehalte van de arbocatalogi. Zie ondermeer de reacties van verschillende toonaangevende arboprofessionals in vaktijdschriften en symposia. Deze reactie moet gezien

worden tegen de achtergrond van de positie die arboprofessionals nu innemen. Want ze staan op dit moment buiten spel.

Eerst was de arboprofessional vooral iemand van een arbodienst en ontleende zijn bestaansrecht aan de Arbowet. Maar met de maatwerkregeling Arbodienstverlening is dit geen 'unique selling point' meer. En de hoogwaardige kennis van het inventariseren en evalueren van risico's die arboprofessionals hebben is op dit punt een handicap. Want bij catalogi draait het vooral om oplossingen. Daar zijn arboprofessionals gewoon minder goed in. Je ziet dan ook niet veel arbodiensten die betrokken zijn bij arbocatalogi.

Ongerustheid

Het zijn nu de sociale partners die stappen moeten zetten. Dan komen we bij het zorgpunt voor veel Kamerleden, het geringe aantal arbocatalogi. Aanleiding voor de ongerustheid was de stand van zaken waarin minister Donner (SZW) meldde dat er 26 catalogi voor marginale toetsing waren ingediend, waarvan er 22 met positief resultaat zijn getoetst. Daarmee valt – in 2008-15 procent van het totale aantal werknemers onder de werking van een goed getoetste arbocatalogus. Dit is ruim onder de interne doelstelling van SZW. Die stond voor afgelopen jaar op 25 procent. En voor 2009 is de doelstelling 50 procent van de werknemers.

Zo bezien is er dus nog een hele weg te gaan. Want er zijn inderdaad nog weinig branches met een arbocatalogus. Maar de grote sectoren in de Nederlandse economie zoals de zorg, metaal, bouw en financiële dienstverlening hebben een arbocatalogus of maken er een. Het ministerie van SZW becijferd zelf dat er nog zo'n 100 sectoren zijn waar arbocatalogi in de pijplijn zitten. Dit zou een dekkingpercentages moeten geven van zo'n 65 tot 70%. Branches die nu nog niet zijn begonnen hebben waarschijnlijk last van koudwatervrees of een kleine beurs.

Plug & Play

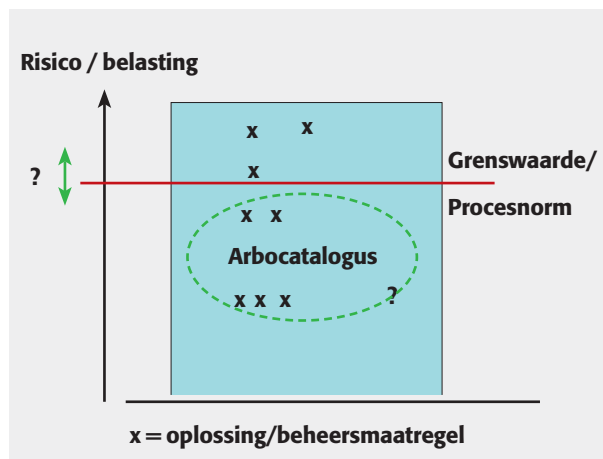
Wat die branches over de streep kan trekken is het plug-and-play-pakket van MKB-Nederland en AWWN dat sinds kort beschikbaar is. Hiermee is het heel eenvoudig om een arbocatalogus te bouwen. Want branches krijgen gratis inhoud en techniek aangeboden. Afnemers kunnen naar eigen inzicht het digitale instrument inrichten. De inhoudelijke informatie voor de catalogi hebben beide werkgeversverenigingen nog niet gereed. Maar dat laat niet lang op zich wachten en het belooft veel.

Tot slot komt er meer helderheid over de werkwijze van de Arbeidsinspectie. Begin februari organiseerde de Commissie Arbocatalogi van de Stichting van de Arbeid een middag over dit thema. Ook dat helpt branches om een start te maken. (zie pagina 16 en 17: *Branches en arbeidsinspectie komen op stoom*)

Invulling van doelvoorschriften Arboret meer werk dan op het eerste gezicht lijkt

Figuur 1: hoogte grenswaarde bepaalt inhoud arbocatalogus

'Doelstelling aantal arbocatalogi nog niet gehaald'

Buiten zicht

De arbocatalogus zelf is een prima instrument. Dat staat buiten kijf. Het is hét instrument voor branches om de interpretatie van wet- en regelgeving naar je eigen hand te zetten. Andere voordelen zijn ook evident. Er zijn prachtige voorbeelden waarbij complexe regels met een paar muisklikken worden vertaald naar een advies. Mooier kan haast niet. Met arbocatalogi leveren branches een bril waarmee de Arbeidsinspectie moet kijken. En kunnen werkgeversverenigingen en vakbonden het 'arboleven' van hun achterban een stuk eenvoudiger maken.

En ondanks al dit optimisme blijft één punt buiten zicht. Dat is de onderkant van de ijsberg, onzichtbaar en erg groot: de invulling van de doelvoorschriften.

Waarom is dit zo belangrijk? Probeer de volgende vraag eens te beantwoorden: hoe onderscheidt een goede praktijk zich van een niet zo'n goede praktijk? Juist, door de toetsing aan doelvoorschriften. Concreet betekent dit toetsen aan normen, grenswaarden en aan geaccepteerde risiconiveaus. Helderheid over die normen en de hoogte ervan zijn bepalend of oplossingen tot een arbocatalogus mogen behoren of niet. (zie ook figuur 1)

Harde en zachte normen

Voor een beperkt aantal risico's is dit

eenvoudig. Want daar is het glashelder geregeld. Zo stelt de overheid stelt harde normen over straling en geluid.

Voor gevaarlijke stoffen ligt het al gecompliceerder. Twee jaar geleden heeft de overheid, vanuit dezelfde achtergrond als de introductie van de arbocatalogi, het grenswaardenstelsel voor gevaarlijke stoffen herzien. De overheid hanteert nu het stelsel van publieke en private grenswaarden. Publieke grenswaarden zijn door de overheid vastgesteld. Dat is een glashelder maar beperkt rijtje van stoffen geworden. De lijst van private grenswaarden zal vele malen groter moeten zijn. De private grenswaarden zijn een verantwoordelijkheid voor branches. En die private grenswaarden komen nog niet goed van de grond.

En echt moeilijk wordt het voor de grootste ziekmakers van werkend Nederland: fysieke en psychische belasting. Hier stelt de overheid geen normen, grenswaarden, risiconiveaus, belastbaarheidsniveaus, of hoe ze ook kunnen heten, op. Het zijn de branches die invulling moeten geven aan doelvoorschriften met omschrijvingen als 'De arbeid wordt zodanig georganiseerd..., dat de fysieke belasting geen gevaren met zich kan brengen voor de veiligheid en de gezondheid'. Ik vermoed dat bij veel oplossingen de toetsing aan het bijbehorende doelvoorschrift feitelijk ontbreekt.

Wie stelt vast?

Met de arbocatalogi schuift een belangrijk deel van de normstelling naar de private sector. Veel branches weten dit niet. Er zijn branches waar veel onderzoek is gedaan, waar veel kennis aanwezig is. Die zullen minder moeite hebben met het invullen van de doelvoorschriften. Toch blijft dit een zeer omvangrijke taak. Normstelling vraagt om gedegen kennis van arborisico's en zorgvuldige procedures. Arboprofessionals staan dus zeker niet buiten spel. Voor hun ligt juist hier een kans om serieus en hoog gekwalificeerd werk te doen.

Tegelijkertijd dringt er zich een andere vraag op. Is de uitwerking van doelvoorschriften wel een taak voor de private sector? Ik denk dus van niet. Of het is op zijn minst een taak die in samenwerking met de overheid opgepakt moet worden. Want het is de overheid die de doelvoorschriften vaststelt. En naar mijn mening moet dat verder worden afgemaakt, lees: uitgewerkt worden. Wat mij betreft een echt punt van aandacht. <<

Theo-Jan Heesen, TrajectPlus, een samenwerkingspartner van De Goede Praktijk
www.trajectplus.nl